

תוכן העניינים

1	הקדמה
3	חלק ראשון – אידיאל היופי: האסכולה הנאורקלסטית
5	מבוא
8	יוהן יואכים וינקלמן – הגיגים על חיקוי אמנות יוון בציור ובפיסול
19	גוטהולד אפרים לסינג – לאוקואון: על המפריד בין הציור לשירה
26	ז'ק-לואי דויד – נאומים וחיבורים מתקופת המהפכה וכינון הרפובליקה
34	אנטוניו קנובה – מכתבים על פיסול
37	ז'ן-אוגוסט-דומיניק אנגר – הערות על האמנות ודברי הוראה לתלמידיו
47	חלק שני – הבעה סובייקטיבית: האסכולה הרומנטית
49	מבוא
52	יוהן וולפגנג פון גתה – על אודות אדריכלות גרמנית
60	עמנואל קאנט – ביקורת כוח השיפוט
75	פיליפ אוטו רונגה – מכתבים ואמרות על אמנות, טבע ודת
80	קספר דויד פרידריך – אמרות על אמנות ואמונה
87	ג'וזף ויליאם מלרד טרנר – הרצאה והערות על הנוף ועל הצבע
97	פרנסיסקו גויה אי לוסיינטס – מכתבים ספרדיים
105	אז'ן דלקרואה – האקזוטי והצבעוני: יומנים, מכתבים ופנקסי רישום
128	שרל בודלר – ביקורות האמנות: הדמיון, הצבע והחיים המודרניים
142	אוגוסט רודן – כתבים תאורטיים על הפיסול
155	חלק שלישי – החזרה לטבע: נטורליזם וראליזם
157	מבוא
161	ז'ן-ז'ק רוסו – הטבע והראשוניות: נאומים, רומנים והוראת האמנות
186	ג'ון קונסטבל – מכתבים והרצאות על ציור הנוף
196	ז'ן-בפטיסט קמי קורו – הגיגים מתוך ספרי מתווים ואמרות
201	ז'ן-פרנסואה מילה – חיי הכפר: מכתבים והגיגים

210	גוסטב קורבה – ראליזם והחברה
225	אז'ן בודן – הנוף הבורגני: יומנים ומכתבים
231	חלק רביעי – החיים המודרניים והרגע החולף: אימפרסיוניזם
233	מבוא
238	מישל אז'ן שברול – על חוק הניגוד הבורזמני של הצבעים
265	אדואר מאנה – מציאות ומסורת: מכתבים ושיחות
279	אמיל זולא – ביקורות על תערוכות ה"סלון" והספרון "מאנה"
302	ג'יימס אבוט מקניל ויסלר – האמנות העדינה של עשיית אויבים הילר-ז'רמן-אדגר דגה – החיים המודרניים: קטעים ממחברותיו, ממכתביו ומאמרותיו
313	ממכתביו ומאמרותיו
332	קלוד מונה – הרגע החולף: מכתבים ושיחות
356	פייר-אוגוסט רנואר – המשבר באימפרסיוניזם: מכתבים, שיחות והגות
379	אלפרד סיסלי – הגיגים על ציור הנוף
382	קמי פיסארו – מכתבים והוראה לאמנים צעירים
395	ברת מוריסו – מכתבים והגיגים של אמנית אימפרסיוניסטית
402	מרי קסאט – מכתבים של אמנית פמניסטית
414	מדרדו רוסו – ראיונות ומאמרים על פיסול אימפרסיוניסטי
	חלק חמישי – האמנים העצמאיים: פוסט-אימפרסיוניזם,
	סימבוליזם ואר נובו
421	מבוא
423	מבוא
427	ז'ורז' פייר סרה – הנאו-אימפרסיוניזם: מחברות ומכתבים
438	פליקס פניאון – מאמרים על הנאו-אימפרסיוניזם
443	פול סזאן – החיפוש אחר התחושה: מכתבים ושיחות
464	וינסנט ון גוך – מכתבים למשפחתו ולידידיו האמנים
497	פול גוגן – פרימיטיביזם באמנות: מכתבים וכתבים
534	אלבר אורייה – הסימבוליזם בציור: פול גוגן
542	אודיון רדון – ביקורת האמנות, וידויי האמן, יומנו ומכתביו
561	אדוורד מונק – על האמנות וחיי האמן
585	הנרי ון דה ולדה – על האמנויות והאר נובו
606	לואיס הנרי סליבן – צורה ופונקציה באדריכלות
620	רשימת המקורות
630	מפתח השמות

הקדמה

במקראה זו תמצאו מבחר מכתביהם של אמני המאה התשע עשרה המציגים את השקפת עולמם ואת תהליך התפתחותם האמנותית, וכן מבחר מכתביהם של סופרים ופילוסופים שהעידו על חיי האמנים ועל דעותיהם או השפיעו על יצירותיהם.

כתבים אלה חושפים בפני הקורא את העושר התאורטי של תולדות האמנות ומאפשרים הבנה עמוקה יותר של יצירות האמנות. הכתבים מתורגמים לעברית, לרוב לראשונה, כדי שיהיו נגישים לקהל חובבי האמנות הישראלי בכלל ולמורים ולתלמידים באוניברסיטאות ובבתי ספר תיכוניים בפרט. לשם כך נוספו מבואות לאסכולות השונות ולכל אחד מן האמנים הנידונים, וכן הערות הסבר. בחלק מהטקסטים המשפטים הארוכים והמסורבלים של הכותבים חולקו כדי שיהיו מובנים לקורא בעברית, תוך כדי שמירה קפדנית על הסגנון ודרכי ההבעה שהיו במקור.

המקראה כוללת טקסטים מתחילת התקופה המודרנית באמנות, שראשיתה בתנועת ההשכלה של המאה השמונה עשרה וסיומה על סף המאה העשרים. בפרק הזמן הזה עברה האמנות תהפוכות רבות. תחילה הסתמכו האמנים על אמנות העבר, בין שהעדיפו את האמנות הקלאסית, כמו האמנים הנאו־קלאסים, ובין שאימצו את האמנות של ימי הביניים, כמו האמנים הרומנטים. ואולם, על אף הדמיון הקיים בין האסכולה הנאו־קלאסית לאסכולה הרומנטית בגישתן לאמנות העבר, שתיהן החזיקו בתאוריות שונות וחתרו למטרות מנוגדות. האמנים הנאו־קלאסים דגלו ביופי האידאלי וניסו דרך אמנותם לרומם את רוח העם, ואילו האמנים הרומנטים הדגישו שיופי הוא סובייקטיבי ואי־אפשר לקבוע לו כללים נוקשים, ושעל האמן לשאוף להבעה עצמית ולפיתוח הדמיון שלו ושלו הצופה.

באותה עת התפתחה גם האסכולה הנטורליסטית שדגלה בתיאור אובייקטיבי של חיי ההווה ושל הטבע. מתוך מגמה זו, שהייתה למרכזית מאמצע המאה התשע עשרה, צמחו האסכולות הריאליסטית והאימפרסיוניסטית. בשלב זה חדרו לאמנות מגמות חדשות שמקורן בחידושים טכנולוגיים – כגון הצילום וגילוי חומרי בנייה חדשים – וכן בתאוריות חדישות בתחום הצבע והאופטיקה. חלק מהמגמות החדשות הושפעו גם מהתפתחויות פוליטיות, כגון פתיחת יפן לסחר חופשי עם המערב, ובעקבותיה השפעת האמנות היפנית על האמנות המערבית.

2 הקדמה

כל אלה שינו באופן מהותי את תפיסת האמנות ואת צורתן החזותית של היצירות עצמן.

בסוף המאה התשע עשרה גובשו כל המגמות האלה בתנועת הפוסט-אימפרסיוניזם לסגנונות אמנותיים חדשים, שהניחו את היסודות להתפתחויות שחלו באמנות המאה העשרים. אמנותו של פול סֶזָן השפיעה על הקוביזם ועל התנועות שצידדו בסדר ובצורות הנדסיות. ז'ורז' סֶרָה הניח את היסוד למחקרים חדשים בטיפול בצבע, ווינסנט ון גוך הוא אבי האקספרסיוניזם. פול גוֹגֵן פתח בפני אמני המאה העשרים את האמנות השבטית והוליד את המגמה הפרימיטיביסטית. אוֹרְיֹן רְדוֹן, בגישתו החלומית והפנטסטית, הכשיר את הקרקע להופעתה של האמנות הסוריאליסטית. במקביל לאמנים אלה הניח לוֹאִיס סְלִיבֵן בכתביו יסוד חשוב לאדריכלות המודרנית.

אני מקווה שהכתבים הכלולים במקראה זו יאירו באור חדש את התהפוכות האלה, יעשירו את הקוראים ויאפשרו להם להבין באופן עמוק יותר את הדמויות ואת הרעיונות שהנחו אותן. אני מאמינה שהבנה עמוקה זו תגדיל את הנאתם של הקוראים מיצירות האמנות.

ברצוני להודות לקרן חזקיה שעזרה לנו לערוך חלקים מהספר כאשר עוד היה בחיתוליו, וכן לצופיה לסמן שעזרה לי לאחד ככל שאפשר את התעתיק מצרפתית. כמו כן ברצוני להודות להוצאת אקדמון שהפיקה גרסאות מוקדמות של הספר בלועזית לשימושם הבלעדי של תלמידי הקורס מבוא לאמנות מודרנית, ושנתנו את רשותם להוצאת הספר במהדורתו הנוכחית. אני רוצה גם להודות לזהבה כנען על עבודתה המסורה בעריכה שהייתה קשה מהרגיל, גם בגלל הצורך להביא את התרגומים שלי לעברית לרמת אלה של נורית לוי, וגם בגלל קשיי התרגום והכתיבה של חלק מהאמנים. תודתי נתונה גם לאילנה שמיר, עורכת הלשון הראשית של הוצאת מאגנס, בעד עזרתה המסורה, לאנה לפידוס ולגלעד חמד שעזרו לי עם הכנת התמונות להדפסה, ולרם גולדברג בעד הצעותיו וסבלנותו. ספר זה מוקדש לזכרה של נורית לוי שהלכה לעולמה בטרם עת לפני שהספר הובא לדפוס. נורית הייתה לא רק מתרגמת מעולה ודקדקנית, אלא השפיעה על חלק מהחלטותי על מה כדאי להכניס לספר ואיך להציגו. עבודתנו המשותפת על הספר נמשכה שנים רבות, ואני מצטערת שלא עלה בגורלה לראות את סיומה ואת הספר שראה אור. מעל לכול, נורית הייתה ידידה נאמנה ואני מודה לה על תמיכתה הנפשית במשך כל השנים.

רשימת המקורות

- קאנט, עמנואל. ביקורת כוח-השיפוט. תרגמו שמואל הוגו ברגמן ונתן רוטנשטרייך. ירושלים: מוסד ביאליק, 1960.
- רוסו, ז'אן-ז'אק. אמיל. תרגמה ארזה טיר-אלפרויט. ירושלים: מאגנס, 2009.
- רוסו, ז'אן-ז'אק. מאמרים. תרגם עידו בסוק. ירושלים: מאגנס, 1993.
- Alazard, Jean. *Ingres et l'Ingrisme*. Paris: Albin Michel, 1950.
- Amaury-Duval, Eugène. *L'Atelier d'Ingres, Souvenirs*. Paris: G. Charpentier, 1878.
- Amishai-Maisels, Ziva. *Gauguin's Religious Themes*. New York: Garland, 1985.
- André, Albert. *Renoir*. Paris: G. Crès [1928].
- Aurier, Albert. "Les Isolés: Vincent van Gogh," *Mercure de France*, vol. 1, Jan. 1890, pp. 24-29.
- Aurier, Albert. "Le Symbolisme en Peinture: Paul Gauguin," *Mercure de France*, vol. 2, Mar. 1891, pp. 155-165.
- Bacou, Roseline and Ari Redon, eds. *Lettres de Gauguin, Gide, Huysmans, Jammes, Mallarmé, Verhaeren ... à Odilon Redon*. Paris: José Corti, 1960.
- Bailly-Herzberg, Janine. *Correspondance de Camille Pissarro*. Paris: Presses Universitaires de France, 1980.
- Baudelaire, Charles. *L'Art Romantique*. Paris: Michel Lévy Frères, 1868.
- Baudelaire, Charles. *Curiosités Esthétiques*. Paris: Aubry, 1946.
- Baudelaire, Charles. "Lettres à M. le directeur de la *Revue française* sur le Salon de 1859," *La Revue française*, vol. 17, June-July, 1859.
- Baudelaire, Charles. "Le Peintre de la vie moderne," *Le Figaro*, Nov. 26, Nov. 29, Dec. 3, 1863.
- Baudelaire Dufaÿs. *Salon de 1845*. Paris: J. Labitte, 1845.
- Baudelaire Dufaÿs. *Salon de 1846*. Paris: Michel Lévy frères, 1846.
- Bérard, M. "Lettres à un ami," *La Revue de Paris*, vol. 75, Dec. 1968, pp. 54-58.
- Bernard, Émile. "Paul Cézanne," *L'Occident*, vol. 6, July 1904, pp. 17-30.

621 רשימת המקורות

- Bernard, Émile. *Souvenirs sur Paul Cézanne et Lettres*. 5th edition. Paris: La Renovation Esthétique, [c. 1920].
- Bernard, Émile. *Souvenirs sur Paul Cézanne: Une Conversation avec Cézanne, La Méthode de Cézanne*. Paris: Michel, [1925].
- Boggs, Jean Sutherland. "Degas Notebooks at the Bibliothèque Nationale – II: Group A (1853-1858)"; "Degas Notebooks at the Bibliothèque Nationale – II: Group B (1859-1862)"; "Degas Notebooks at the Bibliothèque Nationale – III: Group C (1863-1886)," *Burlington Magazine*, vol. 100 (May-July 1958), pp. 163-171, 196-205, 240-246.
- Burty, Philippe, ed. *Lettres de Eugène Delacroix*. Paris: A. Quantin, 1878.
- Butler, Augustin de, ed. *Renoir: Écrits, entretiens et lettres sur l'art*. Paris: Editions de l'Amateur, 2002.
- Byvanck, Willem Geertrud Cornelis. *Un hollandais à Paris en 1891*. Paris: Perrin, 1892.
- Charles, Étienne. "Les Mots de Degas," *Renaissance de l'art français*, vol. 1, Apr. 1918, pp. 3-7.
- Chevreul, Michel Eugène. *De la Loi de contraste simultané des couleurs et de l'assortiment des objets colorés considéré d'après cette Loi dans ses rapports avec la peinture, les tapisseries des Gobelins, les tapisseries de Beauvais pour meubles, les tapis, la mosaïque, les vitraux colorés, l'impression des étoffes, l'imprimerie, l'enluminure, la décoration des édifices, l'habillement et l'horticulture*. Paris: Imprimerie Nationale, 1889.
- Chevreul, [Michel] Eugène. *Des Couleurs et de leurs applications aux arts industriels à l'aide des cercles chromatiques*. Paris: J.B. Baillière et fils, 1864.
- Christophe, Jules. "Seurat," *Les Hommes d'aujourd'hui*, no. 368, Apr. 1890.
- Cladel, Judith Auguste Rodin, *L'oeuvre et l'homme*, Brussels: G. Van Oest, 1908.
- Cladel, Judith, *Rodin, The Man and his Art*. New York: The Century, 1918.
- Clairret, Alain, Delphine Montalant and Yves Rouart. *Berthe Morisot 1841-1895 Catalogue raisonné de l'oeuvre peint*. Montolivet: CÉRA-nrs, 1997.
- Claris, Edmond. *De l'Impressionisme en sculpture*. Paris: La Nouvelle Revue, 1902.